

Sygn. akt: III AUa 819/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 lutego 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Mirosław Godlewski (spr.)

Sędziowie: SSA Lucyna Guderska

SSA Jacek Zajązkowski

Protokolant: st.sekr.sądowy Kamila Tomasik

po rozpoznaniu w dniu 19 lutego 2014 r. w Łodzi

sprawy **J. K.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddziałowi w Ł.**

o wstrzymanie wypłaty emerytury i zwrot nienależnie pobranej emerytury,

na skutek apelacji wnioskodawcy

od wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi

z dnia 4 marca 2013 r., sygn. akt: VIII U 948/12,

1. **oddala apelację;**

2. **przyznaje od Skarbu Państwa Sądowi Okręgowemu w Łodzi radcy prawnemu Z. S. kwotę 147,60 (sto czterdzieści siedem 60/100) złotych tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu w drugiej instancji;**

3. **przekazuje Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddziałowi w Ł. do rozpoznania wniosek o odstąpienie od żądania zwrotu nienależnie pobranego świadczenia, złożony przez pełnomocnika J. K. dnia 28 grudnia 2012 roku.**

Sygn. akt. III AUa 819/13

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem wydanym 4 marca 2013 roku Sąd Okręgowy w Łodzi:

1) oddalił odwołanie od decyzji z dnia 21 października 2011 roku, którą Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. wstrzymał wypłatę emerytury dla J. K. z uwagi na fakt, iż ubezpieczona była uprawniona do renty z tytułu niezdolności do pracy wypłacanej z ubezpieczenia społecznego rolników;

2 i 3) zmienił w części decyzję z dnia 1 lutego 2012 roku Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. nakładającą na ubezpieczoną obowiązek zwrotu nienależnie pobranego świadczenia emerytalnego za okres od 30 czerwca 2010 roku do 30 listopada 2011 roku wraz z odsetkami liczonymi od 4 sierpnia 2010 roku, w ten sposób, że uwolnił J.

K. od obowiązku zapłaty odsetek za okres od 4 sierpnia 2010 roku do dnia wydania decyzji, oddalając odwołanie w pozostałej części;

4) orzekł o kosztach pomocy prawnej udzielonej ubezpieczonej z urzędu.

Wydając przedmiotowy wyrok sąd pierwszej instancji przyjął za podstawę orzekania następujące ustalenia faktyczne.

J. K., urodzona (...) miała od 30 czerwca 2010 roku przyznane prawo do emerytury z ZUS. Świadczenie było wypłacane. Ubezpieczona wraz z decyzją przyznającą prawo do emerytury została pouczona odnośnie tego jakie świadczenie uważa się za nienależne i jakie skutki rodzi pobranie takiego świadczenia. W pouczeniu wskazano między innymi, że w razie zbiegu u jednej osoby prawa do dwóch lub więcej świadczeń emerytalno-rentowych, organ rentowy wypłaca jedno z tych świadczeń, wyższe lub wybrane przez emeryta - rencistę. Składając wniosek o emeryturę, wnioskodawczyni podała, że składała wniosek do KRUS-u o rentę ale nie przyznała się do tego, iż pobiera świadczenie rentowe rolnicze. J. K. od 8 kwietnia 2009 roku miała przyznane prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy z ubezpieczenia społecznego rolników. Składając w KRUS – się wniosek ubezpieczona, podała, że od 1 lipca 2002 roku prowadzi gospodarstwo rolne i z tego tytułu opłaca składki na ubezpieczenie społeczne rolników. Kolejnymi decyzjami KRUS przyznawał wnioskodawczyni prawo do renty rolniczej na dalsze okresy. Ostatnią decyzją z dnia 3 października 2012 roku przyznano jej prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy na stałe. Pismem z 12 września 2011 roku KRUS poinformował wnioskodawczynię, że ujawniono fakt pobierania przez nią dwóch świadczeń, renty z KRUS i emerytury z ZUS-u. Pouczono J. K., że w przypadku zbiegu prawa do świadczeń z KRUS-u i ZUS-u osobie uprawnionej wypłaca się jedno świadczenie, wybrane przez ubezpieczonego lub wyższe. W wykonaniu wezwania do dokonania wyboru, J. K. w piśmie z 21 września 2011 roku oświadczyła, że wybrała rentę z KRUS-u. O decyzji ubezpieczonej KRUS poinformował ZUS, który wypłacał emeryturę. Powyższe doprowadziło do wydania decyzji z dnia 21 października 2011 roku, którą wstrzymano wypłatę emerytury od dnia 1 grudnia 2011 roku. Następnie decyzją z dnia 1 lutego 2012 roku ZUS stwierdził, że wnioskodawczyni pobrała nienależnie świadczenie za okres od 30 czerwca 2010 roku do dnia 30 listopada 2011 roku w łącznej kwocie 10743,59 złotych w związku z jednoczesnym pobieraniem świadczeń z KRUS-u. Decyzją tą zobowiązano jednocześnie wnioskodawczynię do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia wraz z odsetkami za okres od 4 sierpnia 2010 roku do 1 lutego 2012 roku w kwocie 1253,13 złotych.

W tak ustalonym stanie faktycznym, sąd pierwszej instancji przywołując przepisy art.33 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. z 2008 roku Nr 50 poz. 291 ze zmianami) oraz art.138 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z FUS (Dz. U. z 2009 roku Nr 153 poz.1227 ze zmianami) oraz art.84 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2009 roku Nr 205 poz. 1585) skonstatował, iż pobrana przez ubezpieczoną emerytura była świadczeniem nienależnym i podlega zwrotowi albowiem ubezpieczona będąc należycie pouczoną, podała organowi nieprawdziwie dane odnośnie swojej sytuacji a przede wszystkim tego, że pobiera rentę rolniczą. Powyższe, nie uzasadnia jednakże nałożonego w decyzji obowiązku zapłaty odsetek za okres sprzed doręczenia decyzji. Obowiązek zwrotu powstaje dopiero wtedy gdy organ wyda stosowną decyzję w związku z czym prawo do odsetek nie może powstać przed datą doręczenia tej decyzji. Wyrażając wskazany pogląd sąd pierwszej instancji odwołał się do treści wyroku Sądu Najwyższego wydanego dnia 3 lutego 2010 roku w sprawie IUK 210/09.

Wyrok Sądu Okręgowego zaskarżyła apelacją, jak wynika z jej treści, w zakresie punktu 1 i 3 to jest oddalającego odwołanie od decyzji z dnia 21 października 2011 roku oraz oddalającego odwołanie od decyzji z dnia 1 lutego 2012 roku w części nakładającej obowiązek zwrotu nienależnie pobranej emerytury za okres od 30 czerwca 2010 roku do 30 listopada 2011 roku J. K.. W apelacji nie formułując zarzutów, apelująca wywodziła, że należy uwolnić ją od obowiązku zwrotu świadczenia albowiem ZUS miał wiedzę o tym, że pobiera świadczenie z KRUS-u a nadto pracownik organu podał jej nierzetelną informację, nie wyjaśnił, że jednoczesne pobierania renty rolniczej i emerytury z ZUS jest niedopuszczalne. Wskazując na powyższe, apelująca wnosiła o zmianę zaskarżonego wyroku i zwolnienie jej z obowiązku zwrotu pobranego świadczenia.

Na rozprawie apelacyjnej, pełnomocnik ubezpieczonej popierając apelację podniósł, iż żądanie apelującej znajduje uzasadnienie w treści przepisu art.138 ust. 6 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych albowiem sytuacja finansowa oraz zdrowotna ubezpieczonej stanowi szczególnie uzasadnione okoliczności uzasadniające odstąpienie od żądania zwrotu. (protokół z dnia 19 lutego 2014 roku 00:05:31).

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja jest bezzasadna i jako taka podlega oddaleniu.

Na wstępie, w związku z argumentacją prezentowaną na rozprawie apelacyjnej, korelującą ze stanowiskiem pełnomocnika prezentowanym w toku postępowania przed sądem pierwszej instancji, stwierdzić należy, że w przedmiotowej sprawie, treść decyzji organu rentowego, wyznaczająca granice kognicji w postępowaniu sądowym, nie obejmowała odstąpienia od żądania zwrotu świadczenia. Zarówno bowiem organ rentowy jak i sąd pierwszej instancji ograniczyli się do tego czy sporne świadczenie było świadczeniem nienależnie pobranym i jako takie podlegającym zwrotowi. Takie działanie zgodne jest wykładnią przepisu art.138 ust.6 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, zakładającą, iż o zastosowaniu ulgi można rozstrzygać dopiero po prawomocnym ustaleniu obowiązku zwrotu. Taką też wykładnie wskazanego przepisu należy uznać za utrwaloną w judykaturze. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 18 stycznia 2010 roku wydanym w sprawie II UK 168/09 stwierdził wprost, że kwestia odstąpienia od żądania obowiązku zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń może stać się przedmiotem rozpoznania przed organem rentowym dopiero po prawomocnym zakończeniu sporu sądowego dotyczącego prawidłowości uznania tych świadczeń za pobrane nienależnie. W wyroku tym odstąpiono od poglądu wyrażonego w sprawie IUK 3/04 w którym wskazywano na potrzebę dokonywania oceny w tym zakresie przez organ z urzędu już przy wydawaniu decyzji zobowiązując do zwrotu świadczenia. Poglądu wyrażonego w sprawie IUK 3/04 nie podzielił także Sąd Najwyższy orzekając w sprawie IUK 39/11 tożsamy pogląd wyraził także Sąd Apelacyjny w Białymstoku w sprawie III AUa 470/13 (wyrok 23.10.2013 r. legalis nr 746483). Akceptując wskazany pogląd, stwierdzić jedynie należy, że przed prawomocnym stwierdzeniem obowiązku zwrotu nienależnie pobranego świadczenia nie było podstaw do rozważania wskazanego zagadnienia. W związku z czym sąd pierwszej instancji wyrokując w sprawie niniejszej i pozostawiając to zagadnienie poza zakresem zainteresowania nie naruszył prawa.

Nawiązując do treści apelacji ubezpieczonej, w pierwszej kolejności stwierdzić należy, że poza sporem pozostają ustalenia sądu pierwszej instancji odnośnie tego, iż J. K. miała od 8 kwietnia 2009 roku w ciągłości przyznane prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy z ubezpieczenia społecznego rolników, które było wypłacane oraz, że po ukończeniu 60 roku życia dnia (...)roku nie nabyła prawa do emerytury rolniczej i dalej pobierała rentę z ubezpieczenia społecznego rolników dokonując wyboru świadczenia i wybierając rentę wypłacaną przez KRUS.

W świetle zgromadzonej w sprawie dokumentacji, niekwestyjnym pozostaje także to, że prawo do emerytury Zakład Ubezpieczeń Społecznych przyznał J. K. po rozpoznaniu wniosku złożonego dnia 25 czerwca 2010 roku, decyzją z dnia 27 lipca 2010 roku na podstawie art.24 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 roku Nr 153 poz.1227 ze zmianami). Emerytura przyznana została od dnia (...)roku czyli od dnia w którym ubezpieczona ukończyła powszechny wiek emerytalny, wynoszący wówczas dla kobiet 60 lat. Treść wniosku o emeryturę, złożonego dnia 25 czerwca 2010 roku, nie pozostawia także wątpliwości co do prawidłowości ustaleń sądu pierwszej instancji odnośnie podania nieprawdziwych danych w przedmiocie pobierania renty z ubezpieczenia społecznego rolników. Na karcie 193 akt emerytalnych znajduje się bowiem rzeczony wniosek w którym ubezpieczona wypełniając pkt 3 wniosku stwierdziła, jednoznacznie, że nie pobiera ani emerytury ani renty.

Wobec zawartych w apelacji twierdzeń podnoszących, iż w istocie wniosek o emeryturę był złożony w roku 2008 a została załatwiony dopiero w roku 2010, wyjaśnić należy, że 19 lutego 2009 roku J. K. złożyła wniosek o emeryturę ((...)) dla pracowników opiekujących się dziećmi wymagającymi stałej opieki. Przyznania wnioskowanej emerytury organ odmówił już decyzją z dnia 30 czerwca 2008 roku (k.77 akt emerytalnych). Decyzja była poddana kontroli sądowej, w sprawie IXU 853/09 w której wyrokiem wydanym dnia 21 października 2009 roku oddalono odwołanie.

(k.139 akt emerytalnych).

W tym stanie rzeczy, orzeczenie zawarte w punkcie pierwszym wyroku, oddalające odwołanie od decyzji wydanej dnia 21 października 2011 roku, którą ZUS wstrzymał wypłatę emerytury od 1 grudnia 2012 roku jest oczywiście zasadna. Skoro bowiem u ubezpieczonej zbiegło się prawo do emerytury z ZUS oraz prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy z ubezpieczenia społecznego rolników a uprawniona dokonała wyboru, wybierając świadczenie z KRUS, Zakład Ubezpieczeń Społecznych obowiązany był, przy uwzględnieniu treści przepisów art. 134 ust. 1 pkt 1 i ust. 2 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w związku z art. 33 ust.2 ustawy z dnia 12 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników, wstrzymać wypłatę emerytury z FUS w pierwszym możliwym terminie od powzięcia informacji o dokonanej przez uprawnionego wyborze. Przepis art. 33 ust. 2 wskazanej ustawy regulujący kwestię zbiegu prawa do emerytury lub renty z ubezpieczenia społecznego rolników z prawem do emerytury lub renty z innego ubezpieczenia społecznego jest jednoznaczny. Odstępstwa od wskazanej regulacji wynikały tylko z regulacji zawartej ust. 3 i 4, które nie mogły mieć zastosowania w sprawie. Podkreślić w tym miejscu należy także, że wskazany przepis Trybunał Konstytucyjny wyrokiem wydanym dnia 5 października 2010 roku w sprawie K 16/08 uznał za zgodny z poddawanymi kontroli wzorcami konstytucyjnymi. Podnoszone w tym aspekcie w apelacji gołosłowne twierdzenia dotyczące informacji przekazywanych przez pracowników organu ustnie przy składaniu wniosku, pozbawione są jurydycznego znaczenia wobec jednoznacznej treści pouczeń jakich udzielono apelującej przy decyzji przyznającej świadczenie. Pozbawione one są także znaczenia wobec treści niekwestionowanej informacji z KRUS co do dokonanej wyboru świadczenia jak i braku podstaw do przyznania apelującej emerytury rolniczej mimo spełnienia przesłanki wieku. Pamiętać tu bowiem należy także o treści art.36 ust.1 pkt.3 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników zawartej w nim wyłącznej kompetencji Prezesa KRUS do wydawania decyzji w przedmiocie świadczenia z ubezpieczenia społecznego rolników. Wobec braku sporu co do dokonania wyboru świadczenia z ubezpieczenia rolniczego i ewidentnego braku możliwości łączenia wypłaty renty rolniczej z tytułu niezdolności do pracy z emeryturą z systemu powszechnego, przy prawidłowym pouczeniu o powyższym przez organ przyznający prawo do emerytury, nie pozwala na zakwestionowanie oceny sądu pierwszej instancji w zakresie zastosowania jak i wykładni wskazanych przepisów prawa materialnego.

Kierując się wskazaną argumentacją Sąd Apelacyjny apelację jako bezzasadną oddalił w oparciu o przepis art.385 k.p.c..

Mając na uwadze to, że kwestia ewentualnego odstąpienia od obowiązku zwrotu świadczenia, nie mogła być oceniana przed prawomocnym zakończeniem postępowania w przedmiocie obowiązku zwrotu świadczenia sąd złożony w tym zakresie w toku postępowania przed sądem pierwszej instancji, wniosek, przekazał jako nowe roszczenie, do załatwienia organowi rentowemu.

Podstawę orzeczenia zawartego w punkcie trzecim wyroku stanowi przepis art.477/10/ k.p.c..

O kosztach sąd orzekł na podstawie art. 22/3/ ustawy z dnia 6 lipca 1982 roku o radcach prawnych (Dz. U. Nr 19 poz. 145 ze zmianami) i § 2 ust. 3, §11 ust. 2, §12 ust.1 pkt 2 oraz § 15 i § 16 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu. (Dz. U. t. j. z 2013 rpoz.490).